

Федина А.О.

Костюнік О.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА МІГРАЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Незалежність, здобута Україною 24 серпня 1991 року, відкрила нові соціально-економічні та культурні можливості для громадян, зокрема для молоді, яка прагнула реалізувати себе за межами держави. Глобалізаційні процеси, інтеграція до світового освітнього та трудового простору, розвиток інформаційних технологій і транспортних комунікацій сприяли зростанню мобільності населення. Водночас внутрішні чинники, такі як економічна нестабільність, корупція, низький рівень життя та невідповідність освітніх стандартів вимогам ринку праці, стимулювали українців до еміграції. Міграційні тенденції останніх десятиліть стали не лише демографічним, а й економічним викликом для держави, оскільки втрата працездатного населення впливає на динаміку розвитку національної економіки, соціальну сферу та потенціал інноваційного зростання.

За статистикою, серед країн із найбільшими перспективами українська молодь виокремлює Польщу, плинність до якої становить 36% опитаних, Німеччину, яку обрали 12% емігрантів, Італію, вибір якої розділили 10% осіб, та Австрію, її для постійного проживання виокремили 7% респондентів [1].

У 1992 близько 44 тисячі осіб перетнули кордони України без бажання повернутися, через 10 років – у 2002 – кількість емігрантів становила 33,8 тисяч громадян, однак показник міграції в 2012 стабілізувався й не перевищив 14,5 тисяч жителів [2]. На статистику рівня плинності до іноземних країн протягом 20 років впливали неконтрольована корумпованість, недостатній рівень якості життя й бачення перспектив, економічні цикли, серед яких переважала нестабільність, та невідповідність наявного диплому з вимогами на українському ринку праці [1].

Темп зростання кількості громадян, які перетнули український кордон без наміру продовжити власне життя в його межах, стрімко підвищився у 2014, і становив 560 тисяч осіб, показник зменшився в 2020 і відображав 80 тисяч, завдяки обмеженням у рік спалаху вірусу COVID -19, однак його рекордна фіксація відбулася в 2022, тому що станом на його кінець, близько 2,4 мільйони жителів із українським паспортом прийняли рішення лишитися в іноземній країні [3]. У 2023 кількість осіб, які полишили життя у власній державі, зменшилася в 15 разів у порівнянні з попереднім роком і налічувала 142 тисячі, однак у 2024 відбувся приріст майже втричі, оскільки 443 тисячі українців виїхали з власних будинків та не повернулися до них [3].

Еміграційні зміни після 2014 року відбулися внаслідок відсутності довіри до представників державної влади, втрати житла, роботи й доступу до базових благ, загрозі життю й здоров'ю та незмінним рівнем корумпованості, однак із підвищеною сумою податкових зобов'язань [2].

Рішення покинути власну країну без повернення в її межі супроводжується порівнянням середньої заробітної плати й курсу долару в 2020, які становили 11596,60 грн й 24,56 грн та в 2022, розмір яких дорівнював 14857 грн й 36,52 грн, тривалістю життя населення, показник якої в 2020 становив 71,3 роки, а в 2023 – 64,1 рік та обсягом податкових зобов'язань, який у місті Києві в 2020 становив 79,26% від усієї суми бюджету, в той час як у 2022 обсяг податкових надходжень від розміру бюджету відображав 84,99% [3].

Профіцит емігрантів у порівнянні з імігрантами супроводжується для держави суттєвим зменшенням працездатного населення й, відповідно, зниженням допомоги соціально незахищеним категоріям громадян, втратою високого ВВП, оскільки країна не матиме людського потенціалу для вироблення товарів та створення інноваційних проєктів, тож економічний рівень неминуче знизиться [4].

Отже, еміграційні процеси в Україні є результатом поєднання об'єктивних і суб'єктивних факторів, серед яких провідну роль відіграють соціально-економічна нестабільність, низький рівень добробуту та недовіра до державних інститутів. Після 2014 року ці тенденції значно посилилися через військові дії, втрату житла й робочих місць, а також зростання податкового навантаження. Статистичні показники свідчать про суттєве збільшення кількості громадян, які не планують повертатися до України, що негативно позначається на трудовому потенціалі та економічному розвитку держави.

Для зниження рівня еміграції необхідно створювати сприятливі умови для життя та праці в Україні — підвищувати заробітні плати, розвивати ринок праці, забезпечувати соціальний захист і відновлювати довіру до влади. Лише за таких умов громадяни матимуть реальні стимули будувати своє майбутнє на батьківщині.

Перелік посилань:

1. Інструменти регулювання міграції молоді та збереження людського потенціалу для повоєнної відбудови економіки України: Львів, 2024. – <https://ird.gov.ua/irdp/e20240009.pdf>;
2. Державна служба статистики України. – Київ, 2024. – <https://www.ukrstat.gov.ua/>;
3. Державна прикордонна служба України. Статистика перетину державного кордону та міграційних потоків/ ДПСУ. – Київ, 2024. <https://dpsu.gov.ua/uk>;
4. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), Центр внутрішньополітичних досліджень. Вплив міграції на соціально – економічну ситуацію в Україні: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/vplyv-mihratsiyi-na-sotsialno-ekonomichnu-sytuatsiyu-v-ukrayini#:~>.